

2014

Maa- ja metsätalousministeriölle 6.6.2014

ETELÄISEN PÄIJÄT-HÄMEEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMA 2014-2020

Sisältö

1. STRATEGIA JA SEN VALMISTELUPROSESSI	2
2. LEADER –TOIMINNAN JA ALUEEN NYKYTILAN KUVAUS	3
2.1 Toimintaryhmätyö alueella	3
2.2 Toiminta-alue	3
2.3 Väestö	4
2.4 Koulutus ja Työmarkkinat	6
2.5 Työllisyys, ostovoima ja palvelut.....	6
3. ANALYYSI ALUEEN KEHITTÄMISTARPEISTA JA MAHDOLLISUUKSISTA (SWOT)	8
4. VISIO JA STRATEGISET PAINOPISTEET	9
4.1 Visio 2020.....	9
4.2 Strategiset painopisteet, prioriteetit ja ohjelman prioriteetit.....	10
4.3 Strategiset toimenpiteet ja määrälliset tavoitteet	10
5. OHJELMAN TOTEUTTAMISSUUNNITELMA JA RAHOITUS	17
5.1 Toimintaryhmä ja toimintaryhmätyön resurssit.....	17
5.2 Oppimissuunnitelma ja hankkeiden ohjaus sekä viestintä.....	17
5.3 Viestintäsuunnitelma	19
5.4 Ohjelman yhteensovitus ja täydentävyys	19

1. STRATEGIA JA SEN VALMISTELUPROSESSI

Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämissyhdystys Etpähä ry on viiden Lahden seutukuntaan kuuluvan kunnan: Hollolan, Hämeenkosken, Kärkölän, Nastolan ja Orimattilan alueella toimiva maaseudun kehittämissyhdystys. Yhdistys on toteuttanut toiminta-alueellaan paikallislähtöistä kehittämistyötä ja Leader -toimintatapaa vuodesta 2001 lähtien.

Nyt laadittu Eteläisen Päijät-Hämeen kehittämissuunnitelma 2014-2020 on kolmas yhdistyksen laatima paikallislähtöinen maaseudun kehittämissuunnitelman. Ohjelma toteutetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman Leader -toimenpiteen avulla. Kehittämissuunnitelman valmisteluprosessi aloitettiin Hämeen ELY-keskuksen järjestämän Päijät-Hämeen tulevaisuustyöpajan jälkeen. Työpajan tuloksia on käytetty tämän ohjelman valmistelun taustamateriaalina. Ohjelman valmisteluprosessi on pyritty pitämään mahdollisimman avonaisena. Ohjelman valmistelussa on tehty läheistä yhteistyötä mm. Päijät-Hämeen kylät ry:n, alueen kuntien sekä erilaisten alueella toimivien yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Ohjelma ja sen eri versiot ovat olleet kommentoitavana myös yhdistyksen www-sivuilla.

Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämissuunnitelman valmistelussa on huomioitu alueen kuntastrategiat, maakuntastrategia sekä Päijät-Hämeen kylät ry:n maakunnallinen Viisi tulevaisuusikkunaa -niminen maaseudun paikallistoimijoiden kehittämissuunnitelma. Viimeksi mainittu ohjelma valmisteltiin alhaalta-ylös periaatteen mukaisesti maakunnalliseksi kylien ja paikallistoimijoiden kehittämissuunnitelmaksi, jonka toimenpiteitä ja ideoita on suoraan otettu tämän kehittämissuunnitelman tavoitteisiin ja toimenpiteisiin.

Kehittämissuunnitelman laadintaprosessin aikana Etpähä ry on ollut itse järjestämässä tai osallistunut muiden järjestämiin kuulemis- ja ideointitilaisuuksiin, joissa on kerätty materiaalia ja aineistoa alueen kehittämistarpeista ja -ideoista. Lisäksi ohjelman valmistelussa on kuultu alueen kuntia, kyliä ja kyläyhdistyksiä sekä erilaisia maaseudulla toimivia yhdistyksiä ja järjestöjä. Valmistelussa on hyödynnetty myös alueella toimineita maaseudun kehittämishankkeita ja niiden tuloksia. Tällaisia hankkeita ovat olleet mm. Päijät-Hämeen kylät ry:n Yhdessä tulevaan -hanke ja Löytöretkiä Päijät-Hämeen kyliin -hanke. Yhdessä tulevaan -hankkeen avulla on tuettu mm. toiminta-alueen kyläsuunnittelua ja kylien omien kehittämissuunnitelmien laadintaa. Yhteistyössä keskeisessä roolissa on ollut Päijät-Hämeen kylät ry:n maakunnallinen kyläasiamies. Hankkeen aikana saatuja kehittämistarpeita sekä ideoita on tuotu suoraan Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Lisäksi strategian valmistelussa on hyödynnetty Pro Agria Etelä-Suomi ry:n Löytöretkiä Päijät-Hämeen kyliin hankkeen aikana koottua materiaalia mm. Hämeenkosken kunnan ja Hollolan kirkonseudun kylien kehittämistarpeista ja -kohteista.

Osana Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämissuunnitelman valmisteluprosessia toimintaryhmä on osallistunut Päijänne-alueen kalatalousohjelman laadintaprosessiin yhdessä Päijänne-Leader ry:n, Pohjois-Kymen kasvu ry:n ja keskisuomalaisten toimintaryhmien kanssa. Toimintaryhmä osallistui myös Päijät-Hämeen liiton ja ELY -keskuksen järjestämään tulevan ohjelmakauden rakennerahasto-ohjelmia ja kaupunkiseutujen paikallislähtöisen kehittämistä käsittelevään kuulemistilaisuuteen. Toimintaryhmän strategiassa on varauduttu Lahden kaupunkialueen paikallislähtöisen kehittämistoiminnan käynnistämiseen ja tukemiseen.

2. LEADER –TOIMINNAN JA ALUEEN NYKYTILAN KUVAUS

2.1 Toimintaryhmätyö alueella

Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämissyhdystys Etpähä ry on toteuttanut paikallista kehittämistyötä ja Leader-metodia toiminta-alueellaan vuodesta 2001 saakka. Toimintansa aikana vuoteen 2014 yhdistyksen kautta on rahoitettu yhteensä noin 210 yleishyödyllistä hanketta ja yritystukitoimenpidettä. Kuluvalla Euroopan unionin 2007–2013 ohjelmakaudella toimintaryhmän kautta on tähän mennessä rahoitettu 112 hanketta tai yritystukitoimenpidettä. Yhdistyksen jäsenmäärä oli 31.12.2013 91 kpl, joista yhteisöjäseniä oli 37.

Vuosille 2007-2013 laadittu paikallinen kehittämisohjelma toteutui pääsääntöisesti suunnitelmien ja tavoitteiden mukaisesti. Yritystukitoimenpiteiden määrä jäi kuitenkin arvioitua pienemmäksi, mikä johtunee ainakin osittain ohjelmakauden aikana muuttuneesta taloudellisesta tilanteesta sekä alueella jatkuneesta rakennemuutoksesta. Menneen kahden EU:n ohjelmakauden tuloksina voidaan todeta, että Leader -toiminnalle on alueella kysyntää. Toiminnan avulla alueelle on saatu luotua uusia työpaikkoja ja uutta yritystoimintaa, lisäksi Leader -toiminnan avulla on saatu vahvistettua alueen elinvoimaisuutta ja viihtyisyyttä sekä lisätty alueen sosiaalista pääomaa. Toimintaryhmästä on tullut toimintavuosiensa aikana arvostettu ja luotettu kehittämiskumppani. Menneiden ohjelmakausien oppien mukaisesti kehittämisohjelman toteuttaminen on ollut helpointa ja tehokkainta niissä kunnissa, missä kunnan, toimintaryhmän ja hanketoteuttajien välinen yhteistyö on ollut toimivinta ja organisoiduinta. Tämän vuoksi toimintaryhmän tulee panostaa entistä enemmän yhteistyön kehittämiseen alueella. Kehittämisohjelman toteuttamisen kannalta keskeistä on ollut myös yhteistyö valtion alue- ja paikallishallintoviranomaisiin sekä muiden toimintaryhmien kanssa. Etpähä ry on tehnyt kaikkein läheisintä yhteistyötä toisen päijäthämäläisen toimintaryhmän Päijänne-Leader ry:n sekä EMO ry:n kanssa. EMO ry:n kanssa tehtävä yhteistyö on käsittänyt yhteisten henkilöstöressurssien käytön talous- ja maksatushallinnossa. Päijänne-Leaderin kanssa tehty yhteistyö liittyy enemmän kehittämistoimenpiteiden toteuttamiseen maakunnallisesti sekä kansainvälisyyden edistämiseen. Tulevalla ohjelmakaudella Etpähä ry varautuu yhteistyön syventämiseen niin toimintaryhmän hallinto- ja aktivointiresurssien käytössä kuin strategian toteuttamisessa.

2.2 Toiminta-alue

Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämisohjelma on laadittu viiden päijäthämäläisen kunnan alueelle: Hollolaan, Hämeenkoskelle, Kärkölään, Nastolaan ja Orimattilaan. Alueen halkaisevat Lahti-Helsinki moottoritie ja Oikorata, sekä Salpausselän harju-alueella itä-länsi -suunnassa kulkeva valtatie 12. Alueen logistinen sijainti on erinomainen ja ruuhka-suomen markkinat ovat lähellä. Alueelta on myös hyvät kulkuyhteydet kasvavalle Suur-Pietarin talousalueelle, jossa asuu yli viisi miljoonaa ihmistä. Pietarin läheisyys on näkynyt alueella mm. kasvavana matkailuna ja venäläisten lisääntyvänä vapaa-ajanasumisena.

Alueen kunnat kuuluvat tiiviisti Lahden seutukuntaan. Suuri osa ohjelman toiminta-alueesta luokitellaan kaupunkien läheiseksi maaseudeksi. Alueelta löytyy kuitenkin aitoja maaseutualueita, vesistöjä sekä rikasta paikallishistoriaa ja kulttuuria. Alueen maaseutu on elinvoimaista ja kulttuuriperinnöltään rikasta. Alueen kuntarakenne on muutoksessa. Vuosien 2007-2013 välissä alueella on toteutettu yksi kuntaliitos, kun Artjärven kunta yhdistyi Orimattilan kaupunkiin 1.1.2011

alkaen. Tulevalla ohjelmakaudella alueella tullaan todennäköisesti näkemään kuntaliitoksia. Kuntaliitoksilla ei kuitenkaan ole vaikutusta tämän ohjelman toteuttamiseen.

	Hollola	Hämeenkoski	Nastola	Orimattila	Kärkölä	Lahti	Koko Maa
Maapinta-ala, km ² 1.1.2012	463	188	324	785	256	135	303891
Taajama-aste, % 1.1.2012	79,8	51,8	81,8	65,2	66,9	99,6	84,6

Etpähä ry:n toiminta-alueen kunnat ovat hyvin heterogeenisiä. Alueen kuntien asutus, yhdyskuntarakenne, väestö ja elinkeinorakenne eroavat toisistaan huomattavasti. Yhteistä alueen kunnille ovat kireä kuntatalous, erinomainen sijainti ja suurien kaupunkiseutujen läheisyys. Taajama-asteella mitattuna alueen maaseutumaisimmat kunnat ovat Orimattila ja Hämeenkoski. Suurimmat taajama-asteet ovat Nastolassa ja Hollolassa.

Alueen vesistöt ovat keskittyneet Hollolaan ja Nastolaan. Tämä näkyy myös alueen vapaa-ajan asumisen keskittymisenä edellä mainittuihin kuntiin. Nastolan ja Hollolan lisäksi Orimattilassa on merkittävä määrä kiinteistötietojärjestelmän mukaisia vapaa-ajanasuntoja. Suurin osa alueen asukkaista asuu pientalovaltaisilla asuinalueilla. Lisäksi alueen asukkaat asuvat maan keskiarvoa harvemmin vuokra-asunnossa.

Asuminen	Hollola	Hämeenkoski	Nastola	Orimattila	Kärkölä	Lahti	Koko Maa
Asutokuntien lukumäärä 31.12.2012	9 444	974	6789	7538	2197	53 880	2 579781
Vuokra-asunnossa asuvien asutokuntien osuus, % 31.12.2012	18,9	14,2	22,6	19,3	19,6	39,3	30,5
Rivi- ja pientaloissa asuvien asutokuntien osuus asutokunnista, % 31.12.2012	68,7	95	54,4	76,9	88,2	28,5	54,2
Kesämökkien lukumäärä 31.12.2011	1 551	541	1558	1288	378	306	496208

2.3 Väestö

Karkeasti mitattuna alueen väkiluku on kasvanut lähes koko 2000-luvun. Väestön kasvu on kuitenkin keskittynyt lähinnä Hollolaan ja Nastolaan. Tämän lisäksi Orimattilan kaupunki on onnistunut kasvattamaan väkilukuaan 2000-luvulla, mutta suuren osan väkiluvun kasvusta selittyy kuntaliitoksella Artjärven kunnan kanssa. Kärkölä ja Hämeenkoski ovat olleet muuttotappiokuntia 1990-luvulta saakka.

Alueen asukasluvu on n. 60 300 asukasta. Väestökasvulla mitattuna Etpähä ry:n toiminta-alue kuuluu muuttovoittoisiin alueisiin. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan koko alueen väestö tulee kasvamaan vuoteen 2020 mennessä noin 3,4 %. Edelleen saman ennusteen mukaan kaikkien alueen kuntien, Kärkölää (-0,8 %) lukuun ottamatta, väkiluku tulee kasvamaan vuoteen 2020 mennessä.

Alueen väestönkasvu tulee keskittymään tilastokeskuksen ennustusten mukaisesti Lahden kaupunkia lähellä oleville alueille. Suurin osa väestönkasvusta niin asukkailla kuin suhteellisesikin mitattuna tulee keskittymään Hollolan kunnan alueelle, jonka väestön ennustetaan kasvavan vuoteen 2020 mennessä lähes 6 %:lla. Hollolan kunnan väestönkasvu tulee keskittymään Vesijärven pohjoispuolella olevalle Kukkila-Kalliola alueelle, Hollolan kirkonseudulle sekä Salpakankaan kuntakeskuksen

ympäristöön. Nastolan kunnan kasvualueet ovat Villähde, sekä Nastolan kirkonkylän ja Rakokiven palvelukeskuksen ympäristö. Orimattilan kaupunki on suunnittelut länsiosiansa Hennan asutus ja teollisuusaluetta, joka toteutuessaan tulee kasvattamaan toiminta-alueen asukasmäärää huomattavasti. Hennan alue sijaitsee Lahti-Helsinki oikoradan ja Lahti-Helsinki moottoritien varrella. Alueelle on suunnitteilla lähes 20.000 asukkaan ekokaupunki työssäkäyntialueineen. Alueen kokonaisala on noin 1000 hehtaaria, josta teollisuus- ja työpaikka-alueita on noin 300 hehtaaria. Alue on vasta suunnitteluvaiheessa, joskin lähivuosina alueella avataan henkilöliikenteen juna-asema / seisake.

Väestön kasvuennusteista huolimatta alueen kuntien yhteenlaskettu muuttoliike oli vuosina 2011 ja 2012 negatiivinen. Eniten väestöä suhteellisesti menettivät Kärkölä ja Hämeenkoski. Osittain väestön muuttoliike johtuu yleisestä talouden heikosta tilanteesta, joka on heijastunut mm. alueen teollisuuden tuotantomääriin ja henkilöstöön. Lisäksi opiskeluikäinen väestö muuttaa alueelta pois koulutuspaikkojen perässä. Negatiivisesta muuttoliikkeestä huolimatta alueen väestömäärä on ollut pienoisessa kasvussa (etenkin Hollolassa ja Nastolassa), mitä selittää kuolleisuutta suurempi syntyvyys (väestö on suhteellisesti ympäröiviä alueita nuorempaa).

Alle 15-vuotiaiden henkilöiden osuus väestöstä (2012) on suurin Hollolassa (19,4 %) ja Nastolassa (18,5%). Vähiten alle 15-vuotiaita on Hämeenkoskella (14,8 %) ja Kärkölässä (15,6 %). Iäkkäiden yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on suurin Hämeenkoskella (24,6 %) ja pienin Nastolassa (17,7 %). Kaikissa kunnissa Hollolaa ja Nastolaa lukuun ottamatta yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on maan keskiarvon yläpuolella (18,8 %). Väestön keski-ikä nousee tulevina vuosina huomattavasti, minkä johdosta taloudellinen huoltosuhde heikkenee. Huoltosuhde on sitä heikompi, mitä harvempaan asutulle maaseudulle siirrytään. Alueen parhaat huoltosuhteet ovat Hollolassa ja Nastolassa.

Väestö	Hollola	Hämeenkoski	Nastola	Orimattila	Kärkölä	Lahti	Koko Maa
Väkiluku 31.12.2013	22 054	2096	15082	16300	4772	103 016	5451270
Väkiluvun muutos, % 2012– 2013	-0,3	-0,5	-0,6	0,3	-0,4	0,3	0,5
0-14 -vuotiaiden osuus väestöstä, % 31.12.2013	19,3	15,4	18,2	17,8	15,7	14,4	16,4
15-64 -vuotiaiden osuus väestöstä, % 31.12.2013	61,6	60	62,8	61,1	62,4	64,4	64,2
65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä, % 31.12.2013	19	24,5	19,1	21,1	21,9	21,2	19,4
Ruotsinkielisten osuus väestöstä, % 31.12.2013	0,3	0	0,3	0,6	0,4	0,3	5,4
Ulkomaisten kansalaisten osuus väestöstä, % 31.12.2013	1,6	1,6	1,9	1,5	2	4	3,6
Kuntien välinen muuttovoitto/-tappio, henkilöä 2013	-55	-33	-30	-47	-31	417	
Syntyneiden enemmisyys, henkilöä 2012	85	-1	50	-41	-10	-30	7786
Perheiden lukumäärä 31.12.2011	6 307	585	4285	4505	1357	27221	1465733
Valtionveronalaiset tulot, euroa/tulonsaaja 2011	29 290	23320	25554	25571	24200	24894	26555

2.4 Koulutus ja Työmarkkinat

Alueen väestön koulutustaso on päijäthämäläisittäin mitattuna kohtuullisen hyvä, mutta kuitenkin selvästi maan keskiarvon alapuolella. 15 -vuotta täyttäneen väestön matala koulutustaso on koko maakunnan ongelma. Osittain väestön matala koulutustaso johtuu siitä, että alueella ei ole ollut perinteisiä maakuntayliopistoja / korkeakouluja. Lisäksi alueen väestön on historiallisesti työllistynyt maatalouteen ja jalostavan teollisuuden palvelukseen. Myös metsätaloudella on ollut alueelle suuri merkitys. Alueen elinkeinorakenne on ollut murroksessa viimeiset 20 vuotta.

Alueen väestön heikko koulutustaso näkyy erityisen voimakkaasti peruskoulun päättäneiden nuorten syrjäytymisessä peruskoulun jälkeisestä koulutuksesta ja työelämästä. Tilastokeskuksen ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen perusteella vuonna 2012 tehdyn selvityksen mukaan Päijät-Häme oli nuorten ja etenkin nuorten miesten syrjäytymistilastoiden kannalta Manner-Suomen kaikkein synkintä aluetta. Koulutetuin väestö (keskiaste ja korkeakoulu) asuu alueen kasvukunnissa Hollolassa ja Nastolassa. Hollola pääsee ainoana alueen kunnista tutkinnon suorittaneiden yli 15-vuotiaiden osuudella mitattuna lähelle maan keskiarvoa.

Koulutus	Hollola	Hämeenkoski	Nastola	Orimattila	Kärkölä	Lahti	Koko Maa
Tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %, 31.12.2012	68,4	62,9	64,6	62,9	58,9	66,9	67,7
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, % 31.12.2012	28,6	19,7	21,9	19,3	17,2	26,3	28,2
tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, haja-asutusalue	68,4	61,7	64,5	64,1	62,7	66	63,6
Tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, taajama	68,8	64,6	64,8	62,5	57,4	68,1	69,7

Tilastokeskuksen PX-Web tietokannan koulutustilastojen mukaan Etpähä ry:n toiminta-alueen väestön koulutustaso on koko maan koulutustasoa matalampi. Mikäli väestön koulutustasoa verrataan taajama/haja-asutusaluejaottelun avulla, voidaan todeta, että Etpähä ry:n toiminta-alueen haja-asutusalueen asukkaat ovat keskimäärin koulutetumpia kuin muun maan haja-asutusalueen asukkaat.

2.5 Työllisyys, ostovoima ja palvelut

Lahden seutukuntaa on vaivannut muuta maata hieman korkeampi työttömyys jo 1990-luvun alkuvuosista saakka. Käytännössä korkea työttömyys johtuu alueen elinkeinoelämää viimeisen 20 vuoden aikana koetelleesta / koetelleista rakennemuutoksista. Alueella on perinteisesti ollut paljon jalostavaa teollisuutta, joka on kuitenkin siirtänyt tuotantoaan edullisempien tuotantokustannusten maihin. Alueella on toiminut ja osittain toimii vieläkin valtakunnallisesti merkittävää puunjalostusteollisuutta, huonekaluteollisuutta sekä muoviteollisuutta. Lisäksi alueella on ollut merkittävä rooli suomalaisessa tekstiiliteollisuudessa.

Alueelta löytyy tilastokeskuksen 31.12.2012 tiedon mukaisesti 4226 yritystoimipaikkaa. Väestöön suhteutettuna yritystoimipaikkoja on hieman maan keskiarvoa enemmän.

Yritykset	Hollola	Hämeenkoski	Nastola	Orimattila	Kärkölä	Lahti	Koko Maa
Yritystoimipaikkojen lukumäärä 2012	1 342	227	856	1401	400	5693	352 229

Jalostavalla teollisuudella on alueella vieläkin merkittävä rooli työllisyyden ja hyvinvoinnin tuojana. Hämeenkosken kuntaa lukuun ottamatta jalostuksen työpaikkojen osuus on maan keskiarvoa (22,1 % työpaikoista) korkeampi. Nastolassa ja Kärkölässä jalostavan teollisuuden osuus työpaikoista on yli 50 %. Alkutuotannolla on alueelle ollut perinteisesti suuri merkitys. Alueella on ollut joskus merkittävästi mm. siiankasvatusta. Alkutuotannon merkitys on kuitenkin viimeisten vuosikymmenten saatossa vähentynyt huomattavasti. Samaa kehitys on koskenut myös kotieläintaloutta, jonka merkitys alueen alkutuotannolle on koko ajan pienentynyt. Maataloudella ja alkutuotannolla on kuitenkin erittäin suuri aluetaloudellinen merkitys. Esimerkiksi vuonna 2011 Hämeenkosken maatalouden rahavirrat olivat noin 15 miljoonaa euroa, kuntalaisten veronalaisten tulojen ollessa noin 20 miljoonaa euroa. Työpaikkoina mitattuna alkutuotannon merkitys on suurinta Hämeenkoskella (26,8 %) ja Orimattilassa (11,1%). Palveluiden osuus työpaikoista on suurin Hollolassa ja hieman yllättäen Hämeenkoskella, mutta niissäkin palvelutyöpaikkojen osuus kaikista työpaikoista jää noin 10 prosenttiyksikköä maan keskiarvon alapuolelle.

Alueen työttömyysaste on lähellä maan keski-arvoa Hollolassa ja Kärkölässä. Paras työllisyystilanne on Hämeenkoskella, jossa kuitenkin asuvat alueen pienituloisimmat asukkaat. Alueen suurituloisimmat asukkaat valtionveronalaisilla tuloilla mitattuna asuvat Hollolassa (29 290 €)

Työmarkkinat	Hollola	Hämeenkoski	Nastola	Orimattila	Kärkölä	Lahti	Koko Maa
Kunnassa olevien työpaikkojen lukumäärä 31.12.2010	6 349	544	5603	4807	1818	46 462	2 325 679
Työllisten osuus 18-74-vuotiaista, % 31.12.2011	62,4	60,7	60,8	60	60,1	56,4	60,7
Työttömyysaste, % 31.12.2011	9,3	7,7	10,6	10,7	9	13,7	9,8
Kunnassa asuvan työllisen työvoiman määrä 31.12.2011	9 555	902	6520	6829	2070	42 548	2 354 422
Asuinkunnassaan työssäkäyvien osuus työllisestä työvoimasta, % 31.12.2010	34,4	44,3	50,3	50,7	52,8	75,7	67,4
Alkutuotannon työpaikkojen osuus, % 31.12.2010	5,1	26,8	3,2	11,1	8,9	0,3	3,7
Jalostuksen työpaikkojen osuus, % 31.12.2010	31,2	8,1	51,6	35	52,1	23,2	22,1
Palvelujen työpaikkojen osuus, % 31.12.2010	61,8	62,5	43,6	51,7	37,1	75,4	72,9
Toimialaltaan tuntemattomien työpaikkojen osuus, % 31.12.2010	1,9	2,6	1,6	2,2	1,9	1,1	1,3
Taloudellinen huoltosuhte, työvoiman ulkopuolella tai työttömänä olevat yhtä työllistä kohti 31.12.2011	1,3	1,36	1,3	1,4	1,32	1,4	1,29
Eläkkeellä olevien osuus väestöstä, % 31.12.2011	22,4	30,2	23,4	26,2	26,5	26	24

3. ANALYYSI ALUEEN KEHITTÄMISTARPEISTA JA MAHDOLLISUUKSISTA (SWOT)

Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämisohjelma vuosille 2014-2020 perustuu valmisteluprosessin aikana kerättyihin tilastollisiin tietoihin sekä muuhun valmistelun yhteydessä kerättyyn aineistoon ja tietoon. SWOT-analyysin lopullisesta teosta on vastannut yhdistyksen hallitus. SWOT -analyysin pohjalta ohjelmalle on valittu strategiset painopistealueet sekä luotu strategiset tavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Ohjelman liitteenä on erillinen tilastoihin pohjautuva aluekuvaus, jota on käytetty apuna alueen vahvuuksien, heikkouksien, mahdollisuuksien ja uhkien määrittelyssä.

VAHVUUDET (SISÄISET)	MAHDOLLISUUDET (ULKOISET)
<ul style="list-style-type: none">- sijainti (pk-seutu, Pietari)- vahva paikallis- ja kyläidentiteetti sekä asukaslähtöinen kehittämistoiminta- luonto-, ympäristö ja vesi- työvoima, teollinen perinne, maaseudun yrittäjyyshenkisyys- metsätalous ja puun jalostus- historia ja paikalliskulttuuri- virkistysalueet- yhteistyö viranomaisten, paikallis- ja aluekehittäjien sekä oppilaitosten kanssa.- ympäristö ja hyvinvointiliiketoiminta- liikuntapaikat- asumiskustannukset (verrattuna pk-seutuun)	<ul style="list-style-type: none">- toimiva lähidemokratia- asuminen (vapaa-ajan ja vakituinen)- maaseutu-kaupunki vuorovaikutus (pk-seudun ja maakuntakeskuksen läheisyys)- biotalous ja uusiutuvat energiavarat- hyvinvointimatkailu ja -liiketoiminta- lähiruoka- ja lähikala,- väestön ikääntyminen luo mahdollisuuksia hoivapalveluille ja ”senioriasumiselle”- luonnon ja kulttuuriympäristön käyttäminen vetovoimatekijänä- yhteistyö kaupunkiseutujen kanssa- vesistöjen hyödyntämien- Hennan alue- kansainvälistyminen- yrittäjyyden vahvistaminen- puolustusvoimien Hälvälän harjoitusalue
HEIKKOUEDET (SISÄISET)	UHKAT (ULKOISET)
<ul style="list-style-type: none">- väestön heikko koulutustaso- innovatiivisuuden puute, yrittäjyysvalmiuksien heikkous- tuotteistaminen, liiketoimintaosaaminen- työttömyys- korkean osaamisen työpaikkojen vähäisyys- heikko kuntatalous ja rahoitus (resurssien puute)- palveluiden keskittyminen- ikärakenteen ja huoltosuhteen heikkeneminen- muuttotappioalueet	<ul style="list-style-type: none">- palveluiden keskittyminen jatkuu- väestörakenne ja huoltosuhte sekä resurssipulan paheneminen- rakentamisen keskittäminen kuntakeskuksiin ja keskustaaajamien läheisyyteen- nuorten syrjäytyminen peruskoulun jälkeisestä koulutuksesta- jalostavan teollisuuden siirtyminen kolmansiin maihin (rakennemuutos jatkuu voimakkaana)- yrittäjien ikääntyminen ja sukupolvenvaihdosten epäonnistuminen- maaseutuasumisen kokonaishinnan nousu (jätevesi, energia, liikkuminen)- asumisen turvattomuus (vanhusväestö)- demokratiavaje kuntarakenteen keskittyessä, minkä johdosta näivettyminen nukkumalähiöksi

SWOT -analyysissä alueen vahvuuksiksi nousivat alueen sijainti, tiettyjen alueiden vahva paikallis- ja kyläidentiteetti, alueen perinteinen yritystoiminta (metsätalous, teollisuus) sekä laajemmin

ajateltuna asuminen; alueella on tilaa ja mahdollisuuksia erilaisille asumismuodoille. Alueella on myös aktiivista kansalaisyhteiskunta- ja harrastustoimintaa. Asumista alueen vahvuutena korostaa alueen sijainti niin suhteessa maakuntakeskukseen kuin pääkaupunkiseutuun nähden. Alueen vahvuuksina nousi esille myös alueen yrittäjähenkisyys; yritystoimipaikkojen suhde on 1 toimipaikka per 14,28 asukasta, kun valtakunnan keskiarvo on 15,47. Seudun vahvuuksina nähtiin myös alueen luonto (Salpausselkä, metsät, vesistöt), virkistys ja liikuntamahdollisuudet sekä rikas historia ja paikalliskulttuuri.

Alueen heikkouksiksi nousivat alueen resurssipula (heikko kuntatalous, yritysrahoituksen saatavuus), korkeahko työttömyys, sekä alueen koulutustaso. Myös korkean osaamisen työpaikkojen vähäisyys vaivaa koko aluetta (ml. maakuntakeskus). Lisäksi alueen heikkouksiksi nähtiin palveluiden keskittyminen keskuksiin, sekä joillain alueilla muuttotappio. Alueen heikkoudet nousivat esiin myös tämän ohjelman tilastollisessa nykytilanalyysissä, jonka mukaan mm. väestön koulutustaso, keskitulo ja ikärakenne ovat valtakunnallista keskiarvoa heikompia. Etpähä ry:n toiminta-alueen kunnat olivat kuitenkin kohtuullisen heterogeenisiä (esim. Hollolan väestön koulutus- ja tulotaso ovat koko maakunnan parhaat ja lähellä valtakunnan keskiarvoa). Alueen mahdollisuudet liittyvät asumiseen, ympäristön hyödyntämiseen sekä biotalouteen.

Alueen mahdollisuuksiksi katsottiin SWOT –analyysissä mm. asuminen, lähidemokratia, laajasti ajatellen hyvinvointiliiketoiminta, vesistöjen hyödyntäminen sekä yrittäjyys ja biotalous. Mahdollisuuksiksi katsottiin myös seudullinen yhteistyö, kansainvälistyminen sekä lähidemokratiakokeilut. Myös hoiva- ja hyvinvointipalveluissa katsottiin olevan potentiaalia alueen kehittymisen kannalta. Alueen uhistä suurimmiksi nousivat väestörakenteen kehittyminen, yleinen keskittämispolitiikka (asuminen, yrittäminen yms.), jalostavan teollisuuden siirtyminen kolmansiin maihin (rakennemuutoksen jatkuminen voimakkaana) sekä turvattomuuden kasvaminen. Myös maaseutuasumisen hinnannousu koettiin uhkaksi.

4. VISIO JA STRATEGISET PAINOPISTEET

4.1 Visio 2020

SWOT-analyysin ja sen tausta-aineiston perusteella alueelle on laadittu visio. Vision toteuttamiseksi kehittämisohjelmalle on laadittu kolme painopistealuetta. Painopistealueet jakautuvat vielä strategisiin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin, joilla tavoitteet pyritään saavuttamaan. Ohjelman strategisia painopistealueita, strategisia tavoitteita ja toimenpiteitä toteutetaan sekä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 sisältävän Leader-toimintavan ja rahoituksen avulla. Tämän lisäksi ohjelman ja strategian toteuttamiseen voidaan käyttää myös muita rahoitusmuotoja, kalatalousrahastoa, Euroopan Unionin aluekehitysrahastoja sekä Unionin erillisohjelmien rahoitusta.

VISIO2020

***Eteläinen Päijät-Häme on asumisen, yrittämisen ja
vihreän talouden edelläkävijä***

4.2 Strategiset painopisteet, prioriteetit ja ohjelman prioriteetit

SWOT - analyysin perusteella ohjelmalle laadittiin kolme strategista painopistealuetta/toimintalinjaa. Neljäntenä toimintalinjana toimii ohjelman toteuttamisen aktivointi ja hallinnointi.

Ohjelman strategiset painopistealueet toteuttavat pääsääntöisesti seuraavia Manner-Suomen Maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 prioriteetteja:

1. Osaamisen ja innovaatioiden edistäminen
3. Elintarvikeketjun organisoituminen ja maatalouden riskienhallinnan edistäminen
4. Maa- ja metsätalouteen liittyvien ekosysteemien ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen.
5. Luonnonvarojen tehokkaan käytön sekä vähähiiliseen ja ilmastoa säästävään talouteen siirtymisen edistäminen maatalous-, elintarvike- ja metsäsektorilla ja
6. Sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseutualueilla.

Suurin osa Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämisohjelman strategisista tavoitteista ja painopisteistä keskittyy Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman prioriteettien 1,5 ja 6 toteuttamiseen. Prioriteetti 1 tukee muiden ohjelman strategisten painopisteiden toteuttamista. Toimintaryhmän ohjelmasta voidaan rahoittaa myös prioriteetteja 3 ja 4 koskevia hankkeita. Varsinkin prioriteetteja 3 ja 4 koskevien hankkeiden tulee olla paikallislähtöisiä. Lisäksi rahoitettavien hankkeiden tulee tukea laajempien maakunnallisten tai alueidenvälisten hankkeiden toteuttamista. Laajempien hankekokonaisuuksien rahoittamisesta vastaavat ELY-keskus ja maakuntaliitto.

4.3 Strategiset toimenpiteet ja määrälliset tavoitteet

Seuraavalle sivulle on kerätty taulukkomuotoon Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämisstrategian strategiset toimenpiteet sekä määrälliset tavoitteet. Näiden tavoitteiden lisäksi toimintaryhmä kerää toteutetuista hankkeista indikaattoritietoa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman "indikaattoripankin" avulla. Indikaattoreiden keräämisellä saadaan tietoa ohjelman ja strategian toteutuksen vaikuttavuudesta. Saatuja tietoja voidaan käyttää arvioitaessa ohjelman toteuttamista sekä tehtäessä strategisia päätöksiä ohjelman käytettävissä olevien voimavarojen suuntaamisesta. Tarkemmat tulostavoitteet (indikaattorit ovat ohjelman liitteenä).

TL 1. ASUMINEN JA YMPÄRISTÖ

Strateginen tavoite:	Keinot:	Määrälliset tavoitteet:	RAHOITUS
Maaseutuasuminen on yksilöllistä, ekologista ja suosittua. Kaavoitus ja maankäytön suunnittelu ja rakentamisen lupaprosessit ovat riittävän joustavia ja pystyvät reagoimaan kysynnän ja trendien muutoksiin.	<ul style="list-style-type: none"> - asukaslähtöinen maakäytön suunnittelu, - kyläkaavat ja alueelliset erikoispiirteet huomioivat rakennustapaohjeet, - uudenlaiset asuinyhteisöt ja erikoistuminen (hevoskylä, ekologinen kylä yms.), - tietoliikenne ja vesihuoltoinfrastruktuurin, kehittäminen ja yhteisratkaisujen edistäminen, - uusiutuvat energianlähteet ja niiden edistäminen, 	<ul style="list-style-type: none"> - alueen asukasluku kasvaa vuoteen 2020 mennessä 3 %:lla, - alueella laaditaan vähintään 4 osallistavaa ”kyläkaavaa” 	Maaseuturahasto
Kylien ja maaseutualueiden lähiympäristö on viihtyisää ja hyvin hoidettua. Asukkaiden yhteiskäytössä olevat tilat, virkistysalueet ja lähiliikuntapaikat edistävät fyysisen ja henkisen kunnon ylläpitoa ja luovat viihtyisyyttä ja elinvoimaa maaseudulla sekä tarjoavat alueen asukkaille mahdollisuuden sosiaaliin kohtauksiin.	<ul style="list-style-type: none"> - kyläympäristön ja maisemanhoitotoimenpiteiden tukeminen, - yhteiskäytössä olevien kiinteistöjen kunnostaminen, käytön kehittäminen sekä varustustason parantaminen, - lähiliikuntapaikkojen ja paikallisten harrastusmahdollisuuksien perustamisen, kunnostamisen ja parantamisen tukeminen, - virkistysalueiden ja reittien perustaminen ja kunnostus 	<ul style="list-style-type: none"> - alueella kunnostetaan vähintään 2 yhteiskäytössä olevaa kiinteistöä per toiminta-alueen kunta. Kunnostettujen kiinteistöjen kokonaismäärä on vähintään 10, - alueella rahoitetaan vähintään 1 lähiliikuntapaikkainvestointi per kunta, - toteutuneiden lähiliikuntapaikkainvestointien kokonaismäärä on vähintään 5, - alueelle syntyy vähintään 2 liikuntaesteisille / muille erityisryhmille suunnattua virkistyspalvelua/ reittiä, 	Maaseuturahasto
Alueen luonnonympäristön tila säilyy vähintään nykyisellä tasolla tai paranee. Alueen asukkaat ottavat yhä enemmän vastuuta lähialueiden luonnonympäristön hoidosta ja säilyttämisestä.	<ul style="list-style-type: none"> - Luonnon-, virkistysarvoiltaan arvokkaiden alueiden ja kohteiden hoito- ja kunnostussuunnitelmien tekemisen ja toteuttamisen tukeminen, - yhteisöllisyyden ja yhteistyön vahvistaminen ympäristöasioissa, - ympäristötietoisuuden edistäminen ja parantaminen mm. ympäristökasvatuksen avulla 	<ul style="list-style-type: none"> - Jokaiseen toiminta-alueen kuntaan laaditaan vähintään 1 kylän alueelle / 1 kohteeseen ympäristön / luontokohteen kunnostus ja hoitosuunnitelma. Suunnitelma voi olla osa myös kylän / kunnan laajempaa kehittämissuunnitelmaa. Suunnitelmien kokonaismäärä vähintään 5 kpl, - ohjelmakaudella rahoitetaan vähintään 2 ympäristötietoisuuden edistämiseen, parantamiseen ja ympäristökasvatukseen liittyvää hanketta, 	Maaseuturahasto, Erikoisohjelmat (LIFE yms).

TL 2. YHTEISÖLISYYS JA SOSIAALISET INNOVAATIOT

Strateginen tavoite:	Keinot:	Määrälliset tavoitteet:	Rahoitus:
Alueen maaseutuyhteisöt ovat elinvoimaisia. Rikas paikalliskulttuuri ja kansalaistoiminta mahdollistavat yhteisöllisyyden vahvistumisen ja sosiaalisen pääoman kasvattamisen.	<ul style="list-style-type: none"> - Edistetään yhteisöllisyyden vahvistumista luomalla kulttuuri, liikunta ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. toimenpiteen erityisenä painopistealueena ovat nuoret, vanhukset ja erityisryhmät, - kulttuuritapahtumien ja paikalliskulttuurin tukeminen ja kehittäminen alueella, - paikallista sosiaalista- ja kulttuuripääomaa kasvattavan kansallisen ja kansainvälisen kulttuurivaihdon tukeminen, - naisten, miesten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien parantaminen, - kaupunki-maaseutu vuorovaikutuksen parantaminen esimerkiksi integroimalla kesä-asukkaat kylien kehittämiseen, - alueidenvälisen ja kansainvälisen yhteistyön tukeminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Ohjelmakaudella toteutetaan jokaisessa kunnassa vähintään 3 investointia, jossa tuetaan kulttuuri-, liikunta ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksien parantamista, Investointien kokonaismäärä vähintään 15 kpl, - ohjelmakauden aikana toteutetaan vähintään 1. nuorten kansainvälistymiseen / kulttuurivaihtoon liittyvä hanke, - ohjelmakauden aikana toteutetaan vähintään 10 alueidenvälistä ja / tai kansainvälistä hanketta 	Maaseuturahoitus, EU:n erikoisohjelmat (Comenius, Youth in Action jne.)
Toimiva lähidemokratia, tehokkaat lähipalvelut ja uudet palvelutuotannon innovaatiot vastaavat alueen asukkaiden tarpeisiin ja luovat turvallisen elinympäristön vauvasta vaariin.	<ul style="list-style-type: none"> - asukkaita osallistavien lähidemokratiamallien Kylien käyttöönotto ja edistäminen alueen kunnissa, - kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen, kylätoiminnan ja kyläsuunnittelun kehittäminen, - uusien palvelumuotojen ja palveluntuotantomuotojen kehittäminen ja käyttöönotto, - kumppanuuksien ja yhteistyön edistäminen eri toimijoiden välillä, - maakunnallisen kyläasiamiesmallin turvaaminen yhteistyön avulla, - yhteispalveluiden ja sosiaalisen yrittäjyyden edistäminen, 	<ul style="list-style-type: none"> - alueella toteutetaan vähintään 2 erilaista lähidemokratiakokeilua / selvitystä, - alueen kyläasiamiespalvelut turvataan siten, että se mahdollistaa kyläsuunnittelun toteuttamisen ja kehittämisen, - alueelle syntyy vähintään 2 yhteispalvelupistettä ja 2 sosiaalista yritystä, - 2 kokeilua uusien palveluntuotantoinnovaatioiden käytöstä (kiertävät palvelut, nettipalvelut), 	Maaseuturahasto, Rakennerahastot, EU:n erityisohjelmat

<p>Köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nuorten ja lasten syrjäytymisen ehkäiseminen tukemalla erilaisia etsivän nuorisotyön yms. toiminnan käynnistämistä ja kehittämistä, - nuorten ja lasten omaehtoisen harrastustoiminnan tukeminen (tilat, kehittäminen, välineet), - yhteisöön kasvamisen tukeminen (maahanmuuttajat, maallemuuttajat, kylä ja asukastoiminnan tukeminen), - uusien toimeentulomahdollisuuksien etsiminen ja sosiaalisen yrittäjyyden edistäminen, - paikallislähtöisen kehittämisen käynnistäminen ja tukeminen Lahden kaupungin alueella 	<ul style="list-style-type: none"> - nuorten syrjäytymistä ehkäiseviä hankkeita 2 kpl, - ohjelmakaudella tullaan rahoittamiaan vähintään 5 nuorten tarpeista lähtevää / nuorten toteuttamaa hanketta, - lahden kaupungin alueella toteutetaan kaupunkiseudun paikallisen kehittämisen ohjelmaa / toimintaa, 	<p>Maaseuturahasto, Rakennerahastot</p>
--	---	--	---

TL 3. ELINKEINOTOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Strateginen tavoite:	Keinot	Määrälliset tavoitteet:	Rahoitus
<p>alueen yritystoimipaikkojen ja yritysten tarjoamien työpaikkojen määrä lisääntyy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - uusien ja aloittavien yrittäjien tukeminen, - kynnyksen madaltaminen henkilökunnan palkkaamiseen, 	<ul style="list-style-type: none"> - uusia perustettavia yrityksiä 25 kpl: <ul style="list-style-type: none"> - joista naisten 12 kpl - joista miesten 13 kpl - joista nuorten 5 kpl - uusia työpaikkoja 40 kpl: <ul style="list-style-type: none"> - joista naisia 20kpl - joista miehiä 20 kpl - joista nuoria 8 kpl - säilytetyt työpaikkoja 40 kpl: <ul style="list-style-type: none"> - joista naisia 20 kpl - joista miehiä 20 kpl - joista nuoria 8 kpl - rahoitetut liiketoimintaselvitykset 10 kpl: <ul style="list-style-type: none"> - joista naisia 5 kpl - joista miehiä 5 kpl - joista nuoria 3 kpl - perustamistukipäätöksiä 11 kpl: 	<p>Maaseuturahasto, Rakennerahastot, Finnvera, Kalatalousrahasto</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - investointitukipäätöksiä 33 kpl: - innovaatiotukipäätöksiä 5 	
Alueen yrittäjien osaaminen ja taitotieto ovat kasvaneet mikä näkyy liiketoimintaedellytysten ja kannattavuuden parantumisena.	<ul style="list-style-type: none"> - koulutus- ja tiedotushankkeiden edistäminen, - Uusien innovaatioiden ja teknologioiden käytön edistäminen, - kansainvälisyysvalmiuksien parantaminen, 	<ul style="list-style-type: none"> - rahoitetut koulutus ja tiedotustoimenpiteet 2 kpl sekä Elinkeinolliset kehittämishankkeet 2 kpl 	Maaseuturahasto, Rakennerahastot, Finnvera, Kalatalousrahasto
Alueella on vireä ja elinvoimainen pienten matkailu ja palveluyritysten verkosto, joka täydentää suurten matkailuyritysten toimintaa ja luovat edellytyksiä matkailuelinkeinon kasvulle.	<ul style="list-style-type: none"> - matkailun neuvonta ja koulutuspalveluiden kehittäminen verkostomaisesti yhdessä alan muiden rahoittaja- ja kehittäjätahojen kanssa, - aloittavien yritysten tukeminen ja yritysten kasvun tukeminen, - yritysten välisen yhteistyön lisääminen, - kansainvälistymisen edistäminen, - laatukoulutuksen ja laatujärjestelmien käytön edistäminen, 	<ul style="list-style-type: none"> - alueen matkailutoimijoiden yhteispalaverit vähintään 2 kertaa vuodessa (12 kpl), - uusien yritysten perustamiseen ja olemassa olevien liiketoiminnan kasvattamiseen tähtääviä rahoitettuja matkailu-toimenpiteitä 6 kpl, 	Maaseuturahasto, Rakennerahastot, Finnvera, kalatalousrahasto
Paikallisten tuottajien ja palveluntarjoajien tuotteiden osuus alueen yksityisestä ja julkisesta kulutuksesta kasvavat, mikä näkyy vahvistuneena aluetaloutena sekä pienentää kulutuksen aiheuttamia ympäristövaikutuksia.	<ul style="list-style-type: none"> - lähiruoan ja lähipalveluiden edistäminen etenkin julkisella puolella, - hajautettujen energiaratkaisujen ja uusiutuvan energian käytön edistäminen, - raaka-aineketjun edistäminen ja tehostaminen alueella, - uusien innovaatioiden ja tuotantomenetelmien käytön edistäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - rahoitetut yritystoimenpiteet 50 kpl 	Maaseuturahasto, Rakennerahastot, Finnvera, kalatalousrahasto
Alueen yritystoiminnan kehittäjä-organisaatiot toimivat keskenään saumattomassa yhteistyössä. Yhteistyö mahdollistaa yritystoiminnan kehittämisen ja yrityslähtöisen ongelmaratkaisun yritys-toiminnan eri vaiheissa. Yrittäjyydestä muodostuu nuorille aito vaihtoehto elämänuraksi.	<ul style="list-style-type: none"> - alueen yrityspalveluiden ja rahoitusorganisaatioiden yhteistyön kehittäminen ja säännöllinen yhteydenpito, - tietoisuuden lisääminen, rahoitusmahdollisuuksista ja erilaisista kehittämispalveluista, - nuorille (ja lapsille) suunnatun yrittäjyyskasvatuksen edistäminen. 	<ul style="list-style-type: none"> - neuvonta- ja rahoitusorganisaatioille vähintään 2 vuosittaista tapaamista, - ohjelmakauden alussa jokaisessa kunnassa vähintään 1 yritysrahoitusinfotapahtuma, - vähintään 2 nuorille ja lapsille suunnattua yrittäjyyskasvatushanketta. 	Maaseuturahasto, kunnat (LADEC), neuvonta-organisaatiot

4.4 Hankkeiden valintakriteerit

Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 mukaisten toimenpiteiden valinnassa noudatetaan yhdistyksen hallituksen hyväksymiä valintakriteereitä. Valintakriteerien lisäksi rahoitettavien toimenpiteiden ja niiden toteuttajien tulee täyttää laillisuusperusteet. Yleisten valintakriteereiden lisäksi yhdistyksen hallitus voi tehdä erilaisia toimenpide-, toimiala-, tukitaso-, rahoitus- yms. linjauksia, jotka vaikuttavat rahoituksen myöntämiseen ja mahdolliseen tukitasoon.

Yritystukitoimenpiteiden rahoittamisessa käytetään pääsääntöisesti samoja rahoitus- ja toimialalinjauksia kuin Hämeen ELY -keskus käyttää. Päätöksenteossa noudatetaan hyvän hallinnon periaatetta ja päätöksenteon yhdenvertaisuusperiaatetta. Osana näitä periaatteita toimintaryhmä julkaisee hallituksen valintakriteerit yhdistyksen www-sivuilla. Kehittämisohjelmaan kirjatut hankkeiden valinta / arviointikriteerit ovat seuraavat:

Ohjelmaperusteisuus ja lainmukaisuus

Tuettavan toimenpiteen tulee toteuttaa Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämisohjelmaa. Lisäksi tuettavan toimenpiteen tulee olla Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukainen. Tuettavan toimenpiteen ja hakijan tulee täyttää lainmukaisuusperusteet tuen myöntämiseksi.

Toteutettavuus

Hankkeen tavoitteiden ja toimenpiteiden tulee olla realistisia ja ne tulee olla mahdollista saavuttaa.

Resurssointi ja osaaminen

Tuettavan toimenpiteen hakijalla tulee olla riittävät resurssit ja osaaminen toimenpiteen toteuttamiseksi tai uskottava suunnitelma riittävien resurssien (henkilöstö, osaaminen yms.) hankkimiseksi.

Paikallisuus ja alhaalta ylös periaate

Toteuttavien hankkeiden ja toimenpiteiden tulee olla paikallislähtöisiä; paikallisten toimijoiden ja ihmisten tarpeista lähteviä ja paikallisten ihmisten toteuttamia. Paikallislähtöisessä toiminnassa alueen asukkaat, yrittäjät ja muut toimijat ovat kehittämisen parhaita asiantuntijoita.

Taloudellisuus ja toiminnan jatkuvuus

Tuettavien toimenpiteiden ja niistä aiheutuneiden kustannusten tulee olla kohtuullisia. Toimenpiteiden kustannusten tulee perustua niiden riittävään (lainmukaiseen) kilpailutukseen tai riittäviin hintatason selvityksiin. Tuettavien yritystukitoimenpiteiden tullee perustua taloudellisesti kannattavaan liiketoimintaan ja liikeideaan. Toimenpiteessä synnyttävän toiminnan ja saatavien tulosten jatkuvuus, -levittäminen ja -hyödyntäminen tulee olla suunniteltu hankkeessa etukäteen.

Työllistävyys

Rahoitettavia toimenpiteitä arvioitaessa kiinnitetään huomiota toimenpiteiden työllistävyyteen; uusiin tai säilytettyihin työpaikkoihin. Nuorten työllistymistä edistävät hankkeet ovat etusijalla. Yrityshankkeissa painotetaan työpaikkojen suhdetta syntyneisiin kustannuksiin.

Yhteistyö

Hankkeella synnytetään tai kannustetaan uusien yhteistyökumppanuuksien ja mallien syntyymiseen Etäpähä ry:n toiminta-alueen sisällä, alueiden välillä tai kansainvälisesti.

Innovatiivisuus

Leader-toiminta pyrkii lähtökohtaisesti innovatiivisuuteen. Leader-rahoitteisilla hankkeilla mahdollistetaan uusien innovaatioiden ja toimintatapojen kokeilemistä, kehittämistä ja käyttöönottoa. Innovatiivisuus käsitetään toiminnassa laajemmin kuin pelkkänä teknologisinä edistysaskeleina. Innovatiivisuutta tulkitaan paikallislähtöisesti ja laajemmassa perspektiivissä kuin pelkkinä teknologisinä edistysaskeleina.

Lapset ja nuoret

Ohjelman toteuttamisessa halutaan ottaa huomioon erityisesti maaseudun lapset ja nuoret sekä heidän mahdollisuutensa osallistua toteutettaviin hankkeisiin.

Kestävä kehitys

Rahoitettavien hankkeiden tulee tukea kestävän kehityksen periaatteita. Rahoitettavien toimien tulee olla samaan aikaan ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurillisesti kestäviä. Alueen sosiaalinen ja taloudellinen kehitys on pohjimmiltaan riippuvainen luonnon tarjoamista ekosysteemipalveluista. Hyvä taloudellinen kehitys on pitkällä aikavälillä mahdollista vain, mikäli huolehdimme luonnon ekosysteemien elinvoimaisuudesta ja toiminnan sosiaalisesta ja kulttuurisesta kestävydestä sekä tasa-arvosta.

Yhteistyöhön kannustaminen

Eteläisen Päijät-Hämeen kehittämisohjelmalla tuetaan niin paikallisen, alueiden välisen kuin kansainvälisen yhteistyön syntymistä. Onnistunut yhteistyö lisää aina alueen sosiaalista pääomaa ja mahdollistaa uusien ideoiden ja innovaatioiden käyttöönoton alueella. Kansainvälinen yhteistyö tukee alueen sosiaalista ja taloudellista kehitystä sekä antaa etenkin nuorille eväitä oman elämän suunnitteluun ja eteenpäin viemiseen.

5. OHJELMAN TOTEUTTAMISSUUNNITELMA JA RAHOITUS

5.1 Toimintaryhmä ja toimintaryhmätyön resurssit

Etpähä ry on toiminut toimintaryhmänä vuodesta 2001. Toimintaryhmän ylintä päätöksentekovaltaa käyttää Yhdistyslain mukaisesti yhdistyksen kokous, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa käsittelemään sääntömääräiset asiat. Yhdistyksen toimeenpanovaltaa käyttää tällä hetkellä yhdistyksen 15-jäseninen hallitus, joka muodostuu Leader-toiminnan peruseriaatteiden ja kolmikantaperiaatteen mukaisesti alueen asukkaiden, kuntien ja yhteisöjen edustajista. Jokaisesta yhdistyksen viidestä jäsenkunnasta on yhdistyksen hallituksessa yksi kuntien, yksi yhteisöjen ja yksi asukkaiden edustaja. Toimintaryhmän hallitusjäsenen toimikausi on kolme vuotta. Yhdistyksen säännöissä hallituksen jäsenen peräkkäisten toimikausien maksimimäärä (vuosissa) on rajattu kuuteen vuoteen.

Yhdistyksen palkkalistoilla on keskimäärin vähintään kaksi vakituista työntekijää: Talouspäällikkö ja toiminnanjohtaja.

Taluspäällikön toimenkuvana on vastata yhdistyksen taloushallinnosta ja toimistonhoidosta. Lisäksi taluspäällikkö vastaa maksatushakemuksien valmistelusta ja hankkeiden taloutta koskevasta hankeneuvonnasta. Mikäli toimintaryhmä toteuttaa oman tuotannon hankkeita taluspäällikkö vastaa myös näiden hankkeiden taloudenhoidosta (reskontra, maksuliikenne, kirjanpito, tilinpäätös, maksatukset).

Toiminnanjohtajan tehtävä on yhdistyksen päivittäisen toiminnan organisoiminen ja johtaminen hallituksen ja yhdistyksen kokouksen antamien ohjeiden, määräysten ja päätösten mukaisesti. Toiminnanjohtaja vastaa suunnitteilla olevien hankkeiden hankeneuvonnasta (hankehaku) sekä tukee omalta osaltaan hankkeiden toteuttamista mm. ohjaamalla rahoitettuja hankkeita. Toiminnanjohtaja toimii hallituksen kokouksissa esittelijänä. Tämän lisäksi hän vastaa yhdistyksen toiminnan ja talouden suunnittelusta yhdessä hallituksen kanssa. Toiminnanjohtaja toimii henkilökunnan esimiehenä.

Henkilökunnan palkkaamisessa tehdään yhteistyötä muiden ympäröivien toimintaryhmien kanssa. Vuosien 2007-2013 ohjelmakaudella yhdistys on tehnyt taluspäällikön palkkauksessa yhteistyötä EMO ry:n kanssa. Lisäksi Etpähä ry on tehnyt toisten toimintaryhmien (ja alueen ELY-keskuksen) kanssa yhteistyötä tiedotustoiminnan ja kansainvälisen toiminnan organisoimisessa. EMO ry:n kanssa tehtävää yhteistyötä jatketaan mahdollisuuksien mukaan myös ohjelmakaudella 2014-2020. Toimintaryhmä lisää toimeenpanon alkuaikoina aktivoinnin henkilöresursseja budjetin niin salliessa. Resurssien lisäämisessä selvitetään myös mahdollisia yhteistyömahdollisuuksia muiden alueen toimintaryhmien kanssa.

5.2 Oppimissuunnitelma ja hankkeiden ohjaus sekä viestintä

Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämissuunnitelman alueen oppimissuunnitelma jakautuu sisäiseen oppimissuunnitelmaan sekä ulkoiseen oppimissuunnitelmaan (hankkeet).

Toiminnan sisäiseen oppimissuunnitelmaan kuuluvat organisaatiossa työskentelevien henkilöiden ja luottamushenkilöiden kouluttaminen ja tietotaidon parantaminen. Tämän lisäksi toiminnan

sisäiseen oppimissuunnitelmaan kuuluu ohjelman toteutumisen seuraaminen (tulos- ja rahoitusindikaattorit, ongelmien havainnointi ja korjaus). Toimintaryhmälle on valmistunut 2014 laatujärjestelmä, jonka mukaan ohjelman ja rahoituksen toteutumista seurataan säännöllisesti. Kehittämishojelman tavoitteita ja tuloksia käsitellään yhdistyksen hallituksen kokouksissa (johdon katselmus) vähintään kerran vuodessa (vuosiraportoinnin yhteydessä), sekä vuosittain järjestettävän hallituskoulutuksen yhteydessä. Ohjelman toteutuksen puolessavälissä toimintaryhmä teettää toiminnastaan sekä ohjelman toteutumisesta väliarvioinnin, jonka tuloksia käytetään toimeenpanon ja ohjelman toteuttamisen suunnittelussa.

Henkilökunnan (sekä luottamushenkilöiden) osaamista ja tiedon siirtymistä edistetään panostamalla uusien henkilöiden perehdyttämiseen. Uudet työntekijät perehdytetään yhdistyksen toimintaan henkilökohtaisella ohjauksella, jossa käydään lävitse yhdistyksen toimintaa, Leader-toiminnan peruseriaatteita, sekä kunkin työtehtävän kannalta keskeistä lainsäädäntöä ja hallinnollisia määräyksiä. Koulutuksessa käytetään apuna yhdistyksen laatukäsikirjaa ja prosessikuvauksia, ajantasaista lainsäädäntöä, sekä ministeriön ja verkostoyksikön tuottamaa materiaalia. Mahdollisten henkilövaihdosten yhteydessä käydään lävitse myös koko henkilökunnan osaamisalueet ja työnkuvat. Tällä pyritään saamaan henkilökunnan osaaminen parhaaseen käyttöön sekä ylläpitämään työmielekkyttä ja työssä jaksamista.

Uudet hallitusjäsenet perehdytetään toimintaryhmän toimintaan vuosittain järjestettävien hallituskoulutusten avulla. Lisäksi niin henkilökunta kuin hallitus voivat osallistua halutessaan / tarvittaessa valtakunnallisiin koulutuksiin. Osaamista pyritään parantamaan myös järjestämällä niin hallitukselle kuin henkilökunnalle opintomatkoja ja hankekierroksia toteutettuihin hankkeisiin.

Toiminnan ulkoiseen oppimissuunnitelmaan kuuluu hankehakijoiden ja -toimijoiden kouluttaminen, ohjaus ja neuvonta sekä pääyhteistyökumppaneiden koulutus (kunnat, neuvontaorganisaatiot yms.). Hankehakijoiden ja toteuttajien osalta neuvonnan painopiste on henkilökohtaisessa ohjauksessa, millä pystytään vastaamaan parhaiten kunkin hakijan erityistarpeisiin.

Toiminnanjohtaja vastaa hankkeiden suunnitteluvaiheen ohjauksesta, hankkeiden toteutusvaiheen ohjauksesta, sekä mahdollisten juridisten kysymysten selvittelystä. Toimintaryhmän talouspäällikkö keskittyy toteutettavien hankkeiden taloudelliseen neuvontaan (maksatukset, maksujen kohtuullisuus, kilpailutukset yms.).

Jokaiselle toimintaryhmän rahoittamalle hankkeelle tullaan järjestämään henkilökohtainen maksatuskoulutus (aloituspalaveri), jossa käydään lävitse hankepäätös erityisehtoineen sekä hankkeen kustannusten kilpailuttamiseen ja kirjanpitoon liittyviä asioita. Lisäksi toimintaryhmä järjestää hankkeille tarvittaessa maksatushakemuskohtaista neuvontaa. Maksatusneuvonnalla pyritään parantamaan valtion maksajaviranomaiselle päätyvien maksatushakemusten laatua ja varmistamaan nopeahkot käsittelyajat.

Maksatusneuvonnassa on tehtävä läheistä yhteistyötä aluehallinnon maksajavirkamiesten kanssa, jotta toimintaryhmä saa riittävästi palautetta viranomaiselle saapuvista maksatushakemuksista ja niihin liittyvistä tarpeista ja puutteista.

Alueen ulkoiseen oppimissuunnitelmaan kuuluu myös viestintä- ja tukikoulutukset ohjelman keskeisimmille yhteistyökumppaneille (kunnat, elinkeinoyhtiöt, oppilaitokset, neuvonta-organisaatiot). Näistä asioista kerrotaan tarkemmin yhdistyksen viestintäsuunnitelmassa sekä laatukäsikirjassa.

5.3 Viestintäsuunnitelma

Toimintaryhmän viestintä jakautuu sisäiseen ja ulkoiseen ohjelma- ja hankeviestintään. Viestinnän ja tiedotustoiminnan päivittäisestä järjestämisestä vastaa yhdistyksen toiminnanjohtaja. Yhdistyksen sisäinen viestintä jäsenistölle järjestetään yhdistyksen www-sivujen kautta, sekä 1-2 kertaa vuodessa jokaiselle jäsenelle lähetettävällä jäsenkirjeellä.

Yhdistyksen ulkoisen viestinnän pääviestintäkanavana toimivat yhdistyksen www-sivut, jotka uudistetaan ohjelmakauden alussa ”Leader-brändin” mukaisiksi. Tämän lisäksi yhdistys hyödyntää toiminnassaan myös muita viestintäkanavia (lehdet, radiot, sosiaalinen media yms.).

Yhdistyksen kuntaviestinnässä tärkeää roolia näyttelevät yhdistyksen hallituksen kuntaedustajat sekä kuntien virkamiehistä koostuvat kuntayhteyshenkilöt. Ohjelmakauden toimeenpanon alettua toimintaryhmä järjestää kuntakierroksen, jossa kuntien poliittisille päättäjille ja toiminnan kannalta keskeisimmille viranhaltijoille kerrotaan toimintaryhmätyöstä ja Leader-rahoituksesta. Lisäksi toimintaryhmä järjestää alueen kunnissa rahoitusinfoja, joissa kerrotaan erilaisista rahoitusmahdollisuuksista. Tilaisuudet pyritään järjestämään yhteistyössä muiden rahoittajien, aluekehittäjien ja neuvonta-organisaatioiden kanssa.

Yhdistys pyrkii tekemään ulkoisessa ohjelmaviestinnässä yhteistyötä muiden Kanta- ja Päijät-Hämeen toimintaryhmien, sekä alueen ELY -keskuksen kanssa. Keskeisessä roolissa viestintäyhteistyössä tulevat olemaan alueelliset tiedottajat (ELY -keskus) sekä toimintaryhmien mahdolliset yhteiset viestintähankkeet / tiedottajat. Lisäksi toimintaryhmä tekee ohjelmaviestinnässä yhteistyötä alueen neuvonta- ja yrittäjäorganisaatioiden, alueen kuntien, kehittämissyhtiöiden sekä korkeakoulujen kanssa. Tarkemmin ohjelmaviestinnästä tullaan päättämään ohjelmakauden resurssien varmistumisen jälkeen tehtävässä viestintäsuunnitelmassa, joka tehdään koko ohjelman toimeenpanoa varten.

5.4 Ohjelman yhteensovitus ja täydentävyys

Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämissuunnitelma toteuttaa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman yhteisiä päämääriä, joita ovat elämänlaadun ja elinolojen parantaminen, sekä sosiaalisen pääoman lisääminen. Näihin pyritään vahvistamalla yhteisöllisyyttä, luomalla uusia työ ja ansaintamahdollisuuksia sekä kehittämällä palveluita, huolehtimalla ympäristöstä sekä edistämällä alueen elinkeinotoimintaa. Kaikessa toiminnassa pyritään noudattamaan kestävän kehityksen periaatteita sekä Euroopan unionin yhteisiä horisontaalisia tavoitteita, joita ovat mm. innovaatiot, ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja ilmastonmuutoksen vähentäminen sekä ympäristö.

Eteläisen Päijät-Hämeen maaseudun kehittämissuunnitelmassa on otettu huomioon alueen kuntien, valtion aluehallintoviranomaisten sekä maakuntaliiton aluekehitysstrategiat ja -ohjelmat. Eteläisen

Päijät-Hämeen maaseudun kehittämisohjelma tukee omalta osaltaan maakuntaohjelman ja Etelä-Suomen EAKR -ohjelman toteuttamista.

Yritystukien ja toimenpiteiden osalta toimintaryhmä tulee pääsääntöisesti noudattamaan ELY-keskuksen kanssa sovittuja yhteisiä rahoituslinjauksia. Pääsääntönä on kuitenkin se, että toimintaryhmä keskittyy aloittavien mikroyritysten tukemiseen ja ELY-keskus hoitaa monialaisten maatilojen, pitkään toimineiden yritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten tukihakemukset

Toimintaryhmän ja ELY-keskuksen välisestä yhteistyöstä on sovittu tarkemmin tämän ohjelma-asiakirjan liitteenä olevan sopimuksen mukaisesti.

5.5 Ohjelman rahoitus

Ohjelman alustava rahoituskehys on 6.923.000 €, josta julkisen rahoituksen (EU+valtio + kunnat) osuus on 4 500 000 €. Kuntien osuus julkisesta rahoituksesta on 900.000 €. Ohjelman laskennallinen yksityinen rahoitus on 35 % ohjelman kokonaisrahoituksesta, yhteensä 2 423 077 €. Alueen kunnat ovat sitoutuneet ohjelman kuntarahoitukseen.

Ohjelman rahoitustaulukko

TOIMINTALINJA	EU (42 %)	VALTIO (38 %)	KUNTA (20 %)	JULKINEN YHTEENSÄ	YKSITYINEN RAHOITUS	YHTEENSÄ
1. ASUMINEN JA YMPÄRISTÖ (32 %)	604 800 €	547 200 €	288 000 €	1 440 000 €	500 000 €	1 940 000 €
2. YHTEISÖLLISYYS JA INNOVAATIOT (24 %)	453 600 €	410 400 €	216 000 €	1 080 000 €	273 077 €	1 353 077 €
3. ELINKEINOTOIMINNAN KEHITTÄMINEN (24 %)	453 600 €	410 400 €	216 000 €	1 080 000 €	1 650 000 €	2 730 000 €
HANKKEISIIN VARATTU RAHOITUS YHTEENSÄ (80 %)	1 512 000 €	1 368 000 €	720 000 €	3 600 000 €	2 423 077 €	6 023 077 €
4. AKTIVOINTI JA HALLINTO (20 %)	378 000 €	342 000 €	180 000 €	900 000 €	0 €	900 000 €
<i>Toimintakustannukset (25 %)</i>	94 500 €	85 500 €	45 000 €	225 000 €	0 €	225 000 €
<i>Aktivointi ja toiminnan edistäminen (75 %)</i>	283 500 €	256 500 €	135 000 €	675 000 €	0 €	675 000 €
OHJELMAN KOKONAISSRAHOITUS	3 780 000 €	3 420 000 €	1 800 000 €	9 000 000 €	2 423 077 €	6 923 077 €